

Avizu di Garantia Prusesual pa Pais

Stimadus Pais:

Nhos sa ta resébi es Avizu di Garantias Prusesual pamodi nhos fidju (femia ô matxu) (studanti) foi indikadu pa un avaliason ô atualmenti é sta resébi servisu di ensinu spesial di. Si nhos studanti sta kualifikadu pa ensinu spesial, distritu skolar débi fornési un ensinu públiku grátis apropiadu, ki é normalmenti konxedu pa sigla FAPE (Free Appropriate Public Education). Pa fornési FAPE distritu skolar débi trabadja djuntu ku nhos. Nhos ta ben ser membru di ikipa di IEP ki ta ben avalia tudu nesisidadi individual di studanti y dezenvolvi un programa di ensinu individualizadu ô IEP, pa studanti.¹ IEP débi fornési instruson ki foi fetu pa sirbi nisisidadis individual di studanti y inklui servisu di apoiu sufisienti pa kontribui pa nhos studanti fazi progresu idukasional signifikativu y djuda nhos studanti na konsigi kunhesimentu y abilidadis, inkluiu kes nesisisariu pa dizenvolvimentu susial y emusional di akordu ku spetativas kronolójiku y dizenvolvimentu apropiadu. Kualker servisu spesial di idukason identifikadus pa nhos studanti débi ser fornésidu en despeza públiku sen ninhun gastu pa nhos. Tudu studanti na Sistema Públiku di ensinu na kumunidade, inkluiu studantis ku difisiénsia, é dadu oportunitadi di preni kel material ki é kobertu pa struturas di padrons akademikus di kurrikulu di Massachusetts. Massachusetts tanbé ta fornési un direitu individual a FAPE pa ses studantis residentis ku difisiénsia ki ta sta na skola privadu na se kusta, y ki sa ta mesti servisu di ensinu spesial públiku.

Kes lei stadual y federal ten regras ki distritus skolar ten ki sigui oras kes ta disidi si un studanti é kualifikadu pa ensinu spesial y, si for asi, ki servisu ki studanti ta ben resébi. Kes lei tanbé ta da detalha kesprusidimentus pa garanti ki studanti ta resébi un FAPE duranti tempu interu ki el ta kualifika pa ensinu spesial. Idukason spesial é un aria altamenti komplikadu y reguladu pa lei de idukason. Detalhi na lei é fetu pa proteji nhos studanti y djuda sigura ki el resébi servisu idukasional apropiadu. Podi resébi ajuda adisional ku intendimentu na prusésu ensinu spesial na skritoriu di diredon di skola, Dipartamentu Ensino Básiku di Massachusetts (ESE), organizasons pa pais di studantis ku difisiénsia, y organizasons di idukason spesial privadus. Informason di es lugaris ta djudau trabadja djuntu ku distritu skolar pa sigura ki nhos studanti resébi servisu di ensinu apropiadu. ESE ta públiku informason stensivu pa pais y distritu skolar na ses pájina di internet. Un tabela di pajinas (Websites) di ESE sta inkluiu na fin des Avizu.

Es avizu ta fornési nhos informason importanti sobri nhos direitu en sta envolvidu na planifikason di idukason spesial di nhos studanti. Kes garantias prusesual es é regras spesifiku ki ta setifika ki nhos sabi kuzé ki distritu skolar sa ta ta prupói fazi ("resébi avizu"), konkorda ku planu di distritu skolar ("dá autorizason di nhos komu pais") y ten un oportunitadi pa resolvi diskordansias ku distritu skolar ("prusésu a ser fetu"). Garantias prusesual na lei tanbé ta fornési nhos más proteson skritu aprezentadu na es dukumentu .

Nu ta spera ki es Avizu ta sirbi pa djuda nhos na dizenpenha un papel ativu na speriénsia idukasional di nhos studanti.

Es dukumentu li, Avizu di Garantias Prusesual pa Pais, ta respondi kes perguntas di baxu li:

1. [Kuzé ki é "avizu préviu skritu" y kuandu ki nhos ta resebe-l?](#) . . . . . Pájina 2
2. [Kuzé ki é "autorizason di pais" y kuandu ki distritu skolar débi pidiu el?](#) . . . . . Pájina 3

---

¹ Djobi Guia di Prusésu di IEP pa informason sobri modi ki IEP di studanti ta ser disenvidu y implementadu.

3. Distritu skolar débi avalia a pididu di pais?.....	Pájina 5
4. Kuzé ki é un “avaliason idukasional independenti”	Pájina 5
5. Kuandu ki nhos podi odja rejistu di alunu di nhos studanti?	Pájina 6
6. Modi ki pais y skola podi resolvi problemas?	Pájina 7
7. Kal ki é nhos risponsabilidadadi sinhos koloka studanti na un skola privadu	Pájina 11
8. Kuzé ki débi fazedu pa planifika tranzison di nhos studanti di skola?	Pájina 12
9. Modi ki skola podi disiplina un studanti ku un difisiénsia?	Pájina 12
10. Undi ki kes lei y regulamentu y ótus informason importanti podi atxadu?	Pájina 14

Nhos ta ben resébi un Avizu pelu menus un bes pa anu si nhos studanti foi konsideradu kualifikadu pa ensinu spesial. Tanbé nhos podi pidi un kópia na distritu skolar a kualker altura ô na ESE. Kel dokumentu li sta disponível na Web site di ESE na <http://www.doe.mass.edu/sped/prb>.

1. KUZÉ K-É AVIZU PRÉVIU SKRITU Y KUANDU KI NHOS TA RESEBE-L

34 CFR §300.503

Distritu skolar débi da nhos un avizu skritu oras ki el ta propói, ô néga, pa toma mididas ki ta identifika nhos studanti, pa avalia nhos studanti, pa providensia servisus spesial pa nhos studanti, ô pa muda nhos programa di studanti . Regulamentu Federal ta txoma kel avizu li di “Avizu préviu Skritu.” Kel Avizu skritu ten ki:

- Diskrevi **kuzé** ki distritu skolar ta prupói ô rekuza fazi;
- Splika **pamodi** ki distritu skolar sta prupói ô rekuza toma algun midida;
- Diskrevi **modi** ki distritu skolar disidi prupói ô rekuza toma midida, inkluidu fala sobri kada un di kes prusidimentu di avaliason, avaliason, rejistu, ô relatório ki distritu skolar uza pa toma se disizon; y
- Diskrevi kualker ótus opson ki ikipa di programa individualizadu di studanti (IEP) konsidera y mutivu pamodi ki es opta pa nega-l.

Distritu skolar ta ben oferési nhos kel informason li uzandu kes formulariu dizenvolvedu pa ESE y disponível na Web site di ESE ô uza ótus formulariu ki ta ten mesmus informason.

Nhos ta ben resébi un avizu préviu skritu oras ki distritu skolar: prupói fazi un avaliason inisial ô ri-avaliason; prupostu un novu IEP revistu; proupostu un mudansa na kolokason, inkluidu un pruposta di mudansa dikolokason pur mutivu disiplinar; ô ntonprupói un fin di servisus di idukason spesial.

Nhos ta resébi tanbé un avizu si distritu skolar diskubri algun kuza ki ta da diskualifikason di servisus pa ensinu spesial ô rekuza pididu ki nhos fazi relasionadu ku avaliason ô prestason di ensinu spesial di nhos studanti. Distritu skolar débi oferési un Avizu na nhos Língua maternu ô ótu meu di kumunikason ki Nhos ta uza, a non ser ki fika klaru ma é ka pusível fazi kela. Si nhos Língua maternu ô ótu meu di kumunikason ki Nhos ta uza é ka pusível skrebi, nhos distritu skolar débi garanti ki Avizu di skola ta ser traduzidu pa nhos oralmenti ô di ótu manera (ex: atravez dii lingua jestual), y ki nhos ta intendi tudu kuza ki sta fladu na kel avizu.

Distritu skolar tanbé ta ben da nhos avizu skritu y pidi nhos autorizason – ô permison skritu – antis di distritu skolar pidi pa uza seguru di saúdi públiku (MassHealth ô Medicaid), pa paga pa servisus di ensinu spesial di un studanti pa priméru ves.

Oras ki nhos dadu avizu préviu skritu, nhos débi dadu tanbé un Avizu di Garantia Prusesual, ô si dja nhos resébi kel avizu la duranti es anu letivu, nhos ta fladu modi ki nhos ta konsigi un ótu

kópia. Tanbé nhos ta dadu informason sobri kenha ki nhos débi kontakta pa djuda nhos intendi midjor kes lei di idukason special stadual y federal.

2. KUZÉ KI É AUTORIZASON DI PAIS? 34 CFR §300.9 Y 603 CMR 28.07 (1)

Distritu skolar podi ka da nhos studanti un testi spesial ô servisu spesial a non ser ki Nhos konkorda y da nhos “autorizason di pai/mai” skritu. Distritu skolar débi kontakta nhos y splika klaramenti kuzé ki sta ser prupostu fazi pa nhos studanti. Distritu skolar ta ben pidi nhos pa nhos sina nhos nomi na formulariu di autorizason pa mostra ki nhos ta konkorda ku propostas di skola. Keli ki é “autorizason di pais”.

Da nhos autorizason é voluntariu. Nhos podi tra nhos autorizason kualker ora. Si nhos kre kansela autorizason nhos ten ki faze-l pur skritu. Tra autorizason so ta aplika pa ason na futuru ki distritu skolar ta ben toma, ka pa un kuza dja kontisi. Distritu skolar ka débi uza nhos retirada di autorizason pa un servisu ô atividadi komu mutivu pa nega nhos ô nhos studanti tudu kes ótu servisus, benifisius, ô atividadi.

Nhos Autorizason é ka nesisáriu antis di distritu skolar reviza informason ki dja sta la komu parti di avaliason i ri-avaliason di studanti, da nhos studanti un testi ô ótu avaliason ki é dadu pa tudu studanti sem autorizason sima MCAS ô testi na klasis di aula ki é parti di programa di idukason jeral, ô partlha informason ku ofisial di idukason stadual y federal.

2.1 KUANDO É KI SKOLA TA PIDI NHOS UN AUTORIZASON? 34 CFR §§300.300, 300.154 Y 603 CMR 28.07(1)

Un distritu skolar ta pidi nhos autorizason komu pais na kes sirkunstansias li:

Pa autoriza avaliason inisial ki ta ditirmina si studanti é kualifikadu pa ensinu spesial

Distritu skolar ka podi fazi un avaliason inisial di nhos studanti pa ditirmina si nhos studanti é kualifikadu pa resébi ensinu spesial y/ô servisus relasionadus sen ki é ten nhos autorizason. Si nhos studanti é indikadu pa un avaliason, distritu skolar ten ki pidi nhos autorizason pa avaliason dentu di sinku (5) dia di skola.

Pa aprova kes servisus inisial

Si, dipos di avaliason inisial sta konkluídu, mpletu lkipa di programa di idukason individualizadu (IEP) disidi ma nhos studanti é kualifikadu pa ensinu spesial, lkipa di IEP ta ben prupói ensinu spesial y ótus servisus pa nhos studanti y un kolokason pa nhos studanti. Nhos é membru di lkipa di IEP y nhos mesti da un autorizason antis ki distritu skolar podi providensia ensinu spesial ô ótus servisus relasionadus pa priméru bes pa nhos studanti. Si nhos ka da permison, distritu skolar ka podi providensia ensinu spesial y ótus servisus relasionadus pa nhos studanti. Nhos podi aseita ô néga tudu pruposta ô un parti di el. IEP ô kualker ótu parti ki nhos aseita débi kumesa asin ki nhos aseita-l.

Pa fazi mudansa na servisus, kolokason ô riavaliason

Dipos ki dja nhos konkorda ku un IEP pa nhos studanti, distritu skolar débi konsigui nhos autorizason antis di muda servisus ô kolokason di studanti, ô fazi un reavaliason². Si nhos néga da autorizason, nhos ten obrigason di xinta ku distritu pa un konversa ativu pa resolvi diskórdia. Si nhos dja tinha dadu autorizason pa servisus na pasadu y gósi nhos kre kansela-l ô tra nhos

---

² Nhostem tambe direitu di akompanha nhos studanti na se programa y konsulta programa prupostu antis di kolokason di studanti. Pa más informason djobi dokumentu di ESE “Akompanhamenti di Programa di Ensino pa Pais”.

studanti di resébi kes servisus, nhos mesti di poi es pididu pur skritu. Distritu skolar ka podi pidi un audiensia na Sekretaria di Rikursu pa Idukason Spesial (BSEA) pa ganha autoridadi di fornési servisus di ensinu ô riavalia studanti sen nhos autorizason.

Pa ten asésu a binifisius di seguru di saúdi públiku (MassHealth ô Medicaid) pa priméru ves

Distritu skolar podi uza seguru di saúdi públiku (MassHealth ô Medicaid) pa paga pa alguns servisus di ensinu spesial inkluidu na IEP di un studanti pa kes studanti ki sta kubertu pa seguru di saúdi públiku. Antis di distritu skolar ten asésu a MassHealth pa priméru ves, el ten ki da nhos un avizu skritu ki é sa ta ba djobi es riembolsu. Kel avizu ta ba fla ki servisus di ensinu spesial es é senpri dadu di grasa pa nhos e nhos familia; é ta dexa klaru ma autorizason di nhos ka ta leba a ninhun mudansa na binifisius ô aseitason di MassHealth pa nhos fidju; e ta diskrevi ki informason sobri nhos studanti ta ba ser partilhadu pa podi ten asésu a MassHealth; ta ba lenbra nhos ki autorizason pode ser tradu na kualker momentu; y dexa klaru ki ka ta ben ten ninhun mudansa na servisus di ensinu spesial ô prugrama di nhos studanti si nhos sai ô ka da autorizason. Si nhos muda di zona ô nhos studanti fika matrikuladu na ótu distritu, nton kel novu distritu skolar ta ba pidi nhos pa nhos da-s autorizason ótu bes.

Pa deskulpa membrus di Ikipa di IEP di partisipa na un reunion di Ikipa

Membrus di Ikipa di IEP podi ser deskulpadu di sisti reunion di ikipa si nhos konkorda pur skritu antis di reunion. Si ikipa sta ba diskuti asuntus di di area di membru diskulpadu di ikipa, nton membru deskulpadu débi fornési se informason pur skritu antis di reunion di ikipa. Si nhos ka ta konkorda na deskulpa membru di ikipa, el débi sisti reunion di Ikipa di IEP.

2.2 KUANDU KI STUDANTI TA PIDIDU AUTORIZASON? 34 CFR §300.520 Y 603 CMR 28.07 (5)

Na lei di Massachusetts ta fladu maun studanti dja alkansa fazi adultu na se désimu oitavu (18) aniversariu. **Oras ki studanti txiga 18 anu**, portantu, tudu direitus di disizon fetu ki nhos ten komu pai/mai ta transferi nhosstudanti adultu, a menus ki tribunal aponta un ripresentanti legal pa studanti ô é indika pur skritu ma el studanti ma é kre partilha puder di toma disizon ku nhos ô e kre pa nhos kontinua ta ten autoridadi na toma disizon sobri se prugrama idukasional. Distritu skolar débi diskuti ku nhos y ku studanti impaktu di kel transferensia di direitu pelu menus un anu antis di desimu oitavu aniversariu di studanti. Na kualidadi di pais di un studanti adultu ma ku difisiensia, nhos ta kontinua ta resébi tudu kes avizu nesisáriu di skola, y nhos ta kontinua ta inspesiona rejistu di skola di studanti, mesmu ora ki ki studanti fazi se propri disizon idukasional.

2.3 KUANDU KI UN PAI/MAI SUBSTITUTU DI IDUKASON SPESIAL TA DA SE AUTORIZASON? 34 CFR §300.519 (g) 603 CMR 28.07 (7)

Si un studanti sta sob kustódia di Departamentu di Kriansa y Família, ô pais di studanti ô risponsavel ka podi ser identifikadu ô lokalizadu ô tevi ses direitus relativu a pais terminadu, ESE ten risponsabilidadadi di asegru ma ten un adultu ku ninhun konflitu di interesi pa toma desizon sobri idukason spesial a favor di studanti. Kel pesoa ta txomadu di enkarregadu di pai ô mai substitutu. ESE ta determina si é nesisáriu designa pai/mai substitutu di idukason spesial pa studanti. Si designadu, pai/mai substitutu di idukason spesial ten kes mesmu direitu y risponsabilidadadi ki un pai/mai na asuntus di idukasional spesial pa studanti.

2.4 MODI KI-N TA TIRA AUTORIZASON? 34 CFR §300.300(b)(4) Y 300.9

Si dja nhos tinha dadu autorizason pa ensinu spesial ô ótus servisu relasionadus y gósi nhos kre kansela autorizason, nhos mesti poi es pididu pur skritu. Nhos podi retira autorizason na tudu ensinu spesial y servisu relasionadus, na un servisu spesifiku ô kolokason, ô ainda na uzo di binifísius di MassHealth or Medicaid pa nhos studanti. Oras ki distritu skolar resébi nhos karta, distritu ta manda un avizu ta fla mudansa, si ten, na kolokason idukasional y servisu ki é resultadu di kanselamentu di autorizason. Oras ki nhos kansela autorizason pa tudu ensinu spesial y servisu relasionadus, distritu skolar dja é ka obrigadu a disponibiliza l ô fazi un reunion di IEP ô ainda dezvoltu un IEP pa nhos studanti. Distritu skolar é ka obrigadu koriji rejistu di studanti pa tra referensias di servisu di ensinu spesial komu resultadu di nhos kanselamentu di autorizason.

3. DISTRITU SKOLAR DÉBI AVALIA STUDANTI A PIDIDU DI PAIS ? 34 CFR §300.301 Y 603 CMR 28.04

Studanti débi resébi un avaliason kompletu y jeral pa determina si studanti ten algum difisiénsia y si el é kualifikadu pa ensinu spesial y, si é for kualifikadu, pa determina ensinu spesial y servisu relasionadus apropiadu y nesisáriu pa el. Pais ki ten preokupason ku desenvolvimentu di ses fidju ô suspeita na fidju ku difisiénsia podi pidi pa un priméru avaliason. Palavras spesial ka mesti ser uzadu na fazi enkaminhamentu pa un avaliason inisial. Oras ki pididu di avaliason inisial resebedu, distritu skolar débi manda un avizu pa pais y débi pidi autorizason di pais pa podi fazi un avaliason inisial. (distritu skolar pokus vez ta néga fazi un avaliason inisial y so podi fazi kela si pais ô ótu pesoa ki fazi pididu ka ten ninhum suspeita di difisiénsia ô ka sta preokupadu ku dizenvolvimentu di studanti).

Undi apropiadu, distritu skolar podi tanbé da pais informason sobri ótus servisu di apoiu kit a benefisia nesisidadi di studanti. Más, un distritu skolar ka podi néga avalia studanti ki dja indikadu pa avaliason sima splikadu artis, tendu en konta pididu pre-feitu pa programa ô pa tenta ótu atividades di suportu idukasional ô tanbé pa ótus razons. Inda, lei ta providensia riavaliason di tempu en tempu pa verifika si studanti sta benefisia ô kontinua ta mesti ensinu spesial. Autorizason di pais ta ser sempri pididu antes di ser fetu kualker riavaliason.

4. KUZE KI É AVALIASION IDUKASIONAL INDEPENDENTI? 34 CFR §300.502 Y 603 CMR 28.04(5)

Un Avaliason Idukasional Independenti (IEE) é un avaliason fetu pa ezaminador kualifikadu ki é ka empregadu di distritu skolar risponsavel pa idukason di studanti.

Nhos ten direitu di pidi un IEE pa studanti na konta di stadu si nhos diskorda ku avaliason di distritu skolar. Si nhos pidi IEE, distritu skolar débi da informason sobri undi ki el podi konsigui un IEE y sobri rekisitus di stadu ki ta aplika a IEEs.

4.1 KUANDO KI UN AVALIASION IDUKASIONAL INDEPENDENTI TA FAZEDU NA KONTA DI STADU?

Na Massachusetts, segundu lei di Stadu, nhos ta ben resébi un IEE pagu na totalidadi ô en parti pa stadu si nhos prenxi kes rekizitu di kualifikason. Studanti ki é kualifikadu a refeison di grasa ô a menus kustu ten direitu a un IEE na konta di stadu. Ótus studanti é kualifikadu pa IEE a kustu partilhadu di akordu ku skala di presu. Partilha nhos informason finanseru ku distritu skolar é kompletamenti voluntariu di nhos parti. Si nhos skodji partilha kes informason, distritu skolar débi notifika nhos imediatamenti pur skritu si nhos é kualifikadu pa finansiamentu kompletu ô parsial di IEE y avansa pa finansía IEE ku básu na kualifikason. Nhos direitu a IEE publikamente finansiadu atraves di kualifikason pa rendimentu ta fika prulongadu pa 16 mês di data di avaliason di distritu skolar ki nhos ka konkorda.

Si nhos ka atxa rekizitu di kualifikason di kustu nem skodji ka expoi informason finanseru, distritu débi konsidera pitison di Nhos pa un IEE publikamente finansiadu sobri lei federal. Dentu di 5 dia, distritu podi konkorda na fornési un IEE na dispeza públiku ô pidi audiensia na Sekretaria di Rikursu Spesial di Idukason (BSEA) pa mostra ma avaliason foi konduzidu pa distritu era kompreensiva y apropiada. Más detalhes aserka di IEEs sta disponível na Administrason di Advisorias di ESE 2004-1 y 2001-3 na nhos distritu skolar ô na Website di ESE <http://www.doe.mass.edu/sped/advisories/?section=admin>.

So bo é permitidu un IEE di nhos studanti na kusta públiku kada bes ki distritu skolar fazi un avaliason. Nhos podi ten avaliason independenti fetu na nhos kusta a kualker altura. .

4.2 RESULTADUS DI IEE DÉBI SER VERIFIKADU DENTU DI 10 DIA PA DISTRITU SKOLAR

Si nhos konsigui un IEE pa nhos studanti na kustu di públiku ô si nhos ta divide kustu ku distritu skolar un avalison di nhos studanti ki nhos konsigui na kustu privadu, skola di nhos distritu débi fazi un reunion di Ikipa dentu di dez dia util dipos di é ter resebedu kel informason sobri avaliason. Kel Ikipa ta djobi kes resultadus di avaliason y ditirmina, si, alguns mudansas débi ser fetu na IEP di nhos studanti.

5. KUANDU KI NHOS PODI ODJA REJISTU DI ALUNU DI NHOS STUDANTI?

**34 CFR 300.611 Y
603 CMR 23.00**

Rejistu di studanti é konstituido pa notas di nhos studanti y rejistu temporariu di skola ki ta inklui, informasoes di saúdi, testi, avaliasons, rejistu di komportamentus y ótus registus ki ten a ver ku kualifikason iu programa di ensinu spesial ô programa ³. Informason pesoal ô ki ta identifika studanti é konfidensial y ka ta ser dadu pa ninguem sem nhos autorizason tirando profesor y ofisial di idukason.

Nhos y nhos studandi (si nhos studanti ten 14 anu ô más bedju) ten direitu a odja tudu ô kualker parti di rejistu di studanti dentu di 10 dia di pididu ô antis di kualker reunion di IEP ô audiensia di prusésu markadu.⁴ Nhos podi tanbé toma kopias di kualker infomason pididu pa un presu asisivel tendu en konta numerus di kopias. Nhos ka podi ser kobradu na di registus di studanti.

Inda, nhos podi reúni ku profisional kualifikadu di skola pa splika informason di rejistu. Nhos tanbé podi ten un ripresentanti (adivogadu, konsilheiru, ô konsultor di justisa) inspesiona, djobi, y interpreta rejistu di nhos studanti si nhos da un autorizason spisifiku, informadu y skritu. Tudus kes direitu asociadu ku rejistu di studanti podi ser atxadu na Rigularmentu di Rejistu di Studanti 603 C.M.R.23.00. Kes regulamentu podi ser atxadu na <http://www.doe.mass.edu/lawsregs/603cmr23.html> ô nhos podi pidi un kópia di rigulamentu na distritu skolar ô ESE.

Jeralmenti so pais, studanti kualifikadu, pesoa autorizadu pa skola, y un ofisial di idukason di stadual ô federal é permitidu odja rejistu di studanti sem ninhun autorizason spefisiku y informadu skritu di pais ô studanti adultu. Distritu skolar podi ten ki da alguns informason pa kes ofisial stadual ô federal na kazu di ordi di tribunal ô komu resposta a problemas disaúdi ô seguransa, ô problemas ku lei. Informason importantis sobri kes li y ótus asuntos di rejistu di studantis podi ser atxadu na <http://www.doe.mass.edu/lawsregs/advisory/cmr23qanda.html>.

---

³ Si pais di studanti tra ses autorizason pa servisus di idukason spesial dipos di kes servisus dja sta ta resebedu, skola di distritu ka obrigadu a muda registus pa tra informason di servisus di idukason spesial.

⁴ Skola di distritu so podi diminiu asésu a kurikulu di studanti si es resébi algun dukumentu legal sima orden ristringenti, divorsiu, dikretu di kustodia kit a diminui asésu a informason di studanti.

Leis di ensinu spesial di stadual y federal ta oferési monti oportunidadi pa pais sta envolvedu na planeamentu idukasional pa ses studanti si ten difisiénsia. Si pais y distritu skolar diskorda sobri mudansas pa identifikason, avaliason, ò kolokason idukasionaldi studanti ku difisiénsia, ò servisus di FAPE fornésidu a studanti ku difisienasia, leis ta providensia un lista di maneras ki nhos ta resolvi disentendimentu, nhos studanti débi kontinua na se prugrama di idukason korrenti y kolokason duranti kualker disputa aver ku servisus di kolokason, a nao ser kim Nhos y distritu skolar konkorda na ò kontariu ò kolokason di nhos studanti dja troka pamodi se [komportamentu](#).

A seguir sta maneras alternativus ki Nhosy distritu skolar podi resolvi diskonkordansias.

6.1 TRAZI DISPUTA PA ATENSON DI FUNSIONÁRIU DI SKOLA PÚBLIKO LUKAL

Primero pasu pa resolvi kel disputa, Nhos débi kontakta ku Direktor di skola, ku Administrador di Idukason spesial ò Superintendenti pa pidi ajuda. Un bom midida é skrevi un karta ta splika situason di kuze ki Nhos sta preokupadu kuel.

6.2 UZA SISTEMA DI RISOLUSON DI PROBLEMA ESE

Si Nhos atxa ma mesti ajuda di fora di distritu skolar, Nhos podi kontakta ESE, Skritório di Programa di Garantia di Kualidades di Servisus (PQA) pa 781-338-3700 uza Stadu " Sistema di Resoluson di Prublema "deskritu na <http://www.doe.mass.edu/pqa/prs/>. Nhos podi fazi un kexa ku PQA sobri kualker infrason di Stadu ò di lei federal di idukason ò obtem ajuda di pesoal di PQA pa resolvi prublema informalmenti. Si Nhos kre un investigason formal pa PQA, Nhos ten ki pasa kexa pur skritu. Pesoal di PQA ta djuda Nhos ta pripara y pasa kexa. Kexa skritu débi inklui: un deklarason di nhos interesi, nhos tentativa di resolvi kel interesese, ason pa skola ki Nhos ta akredita ma ta resolveba nhos priokupason y sinatura di Nhos y kontaktu. Si kexa di Nhos sta sobri un studanti spesífiku, Nhos débi fornese nomi di studanti y inderesu di kasa y nomi di skola. Prublema ki Nhos sta kexa del, nu entantu, débi ter kontisido ka más ki un anu antis di PQA resébi kexa. Si Nhos skodji fazi un kexa formal ku PQA Sistema di Resoluson di Prublema, Nhos débi tanbé envia un kópia di kexa skritu pa distritu skolar sobri asunto di kexa. PQA ta ben resolvi kexa dentu di 60 dia y envia Nhos un kópia di risultadu y disizon.

Fazi un kexa formal na PQA ka ta ben impid nhos di uza ótu metodus, sima konversas ku di skola lokal di distritu, midiason, ò un [audiensia di prusésu markadu](#) na Sekretaria di Rikursu pa Idukason Spesial (diskutidu di baxu) resolvi kexa di Nhos.⁵ Si Nhos pidi un entrega di audiensia di prusésu, nu entantu, un kexa ki foi fetu atravez di sistema di resoluson di prublema ta ser postu di ladu ti ki entrega di kel audiensia di prusésu li for fetu.

6.3 PIDI PA SER POSTU UN MEDIADOR NEUTRU.

Midiason⁶ é un servisu fornésidu pa un indivídu neutru ki é trenadu na lei spesial di idukason y na métodu di negosiason. Mediason podi ser prugramadu sempri ki pais y skolas ten un diskordia

---

⁵ Pa komparason na modi ki sistema di rizoluson di problemas ta resolvi kexa y modi ki prublema é rezolveu atravez di audiensia di prusésu markadu djobi: <http://www.doe.mass.edu/sped/docs.html>

⁶ Un Splikason di midiason di prusésu podi ser atxadu na Website di ESE: <http://www.mass.gov/anf/hearings-and-appeals/bureau-of-special-education-appeals-bsea/mediation/>

sobri asuntos di idukason, mesmu si kexa foi fetu pa PQA Sistema di Resoluson di Problema. Midador ta djuda pais y distritu skolar a konversa sobri diskordia y alkansa un akordo ki tudu dôs ladu podi aseita. Konversa duranti midiason é konfidensial y nada ki e fladu pa kualker di kes dôs parti podi ben ser uzadu más tardi si disputa vira un asunto di audiensia formal ô tribunal. Ora ki akordo é fetu, é ta ser postu skritu, di tudu dôs ladus ki ta ben asinal, y podi ser impostu pa tribunal.

Mediason podi ser montadu pa kontakta BSEA pa 617-626-7291. Midador ta ben programa uma reunion ku Nhos y distritu skolar dentu di 30 dia di pitison pa midiason. Reunion ta ben ser markadu na tempu y lugar konvenienti. Partisipason é voluntariu, portantu tudu dôs parti, distritu skolar y pais débi konkorda na partisipa na midiason. Ka ten ninhum kustu pa es servisu.

Mas Informason sobri mo ki trabadju di midiason sta disponível di BSEA 617-626-7250 y podi ser atxado na ses publikason "[Perguntas fetu más txeu sobri Mediason](#)"⁷ y "[Splikason sobri midiason](#)"⁸.

6.4 PIDI UN AUDIENSIA DI PRUSÉSU Y PARTISIPA NA UN REUNION DI REZOLUSON

Si Nhos y distritu skolar ka podi trabadja na nhos diskordia, enton Nhos é intituladus pa ten un ofisial di audiensia neutru y imparcial pa obi tudu dôs lados di disputa, ouvi tistimunha, ezamina evidensia, y toma un disizon. Kel audiensia li e trenadu pa BSEA y é txomadu audiensia di prusésu markadu. Ofisial di audiensia di BSEA é trenadu na lei spesial di idukason y ka débi ten kualker ligason pesoal nem profesional a Nhos nem a más ninguem ki sta involvidu na Dizakordu.

Audiensia di prusésu markadu ta ben konsidera disputas sobri kualifikason; avaliason; IEPs; disizon idukasional di kolokason, inkluido kes ki resulta di disiplina; FAPE; provision di ensinu spesial; ô proteson prusesual di Stadu y lei federal pa studanti ku difisiénsia. Nhos débi arkiva pa un audiensia dentu di dôs anu di kuandu nhos sobi, ô devia ter sabidu⁹ sobri kes akontesimentu ki ta forma bási pa kexa di nhos. Es periodu di tempu podi ser prolongadu si nhos mostra ma nhos foi impididu di pidi un audiensia pamodi distritu skolar apresenta di forma erradu ma é tinha rezolvidu problema di nhos kexa ô si distritu sukundi serto informason nesesáriu di nhos.

Kualker un, Nhos ô distritu skolar podi arkiva [rekirimentu pa audiensia di prusésu markadu](#)¹⁰ ku ótu parti y envia un kópia pa BSEA pa konsigui un audiensia di prusésu markadu. BSEA dezenvolvi un [formulariu di pidu di audiensia](#)¹¹ ki Nhos podi uza, ô podi skrevi karta en vez di uza formulariu, ma débi sta serto di poi nomi di studanti y inderesu residencial (ô informason di kontatu si studanti sta desabrigadu); nomi di skola di studanti; un deskrison di problema ki sta preokupa nhos, inkluido kuzas spesífikus relasionadu ku problema; y un pruposta di soluson pa problema. Odja ma audiensia ta ser limitadu a kes asunto ki é identifikadu na kexa.

Nhos débi envia pitison di audiensia di prusésu markadu pa distritu skolar (ô oto entidadi involvidu na kexa) y un kópia pa BSEA. Si kexa di prusésu markadu ka ta fornési informason sufisienti, parti opostu podi desafia ku se kuantidadi *sufisienti* dentu di 15 dia. BSEA ta ben desidi si kexa é sufisienti dentu di 5 dia di desafio. Informason adisional podi ser adisionadu a kexa si parti oposto konkorda ô si ofisial di audiensia da permison. Si problema adisional for adisionadu a kexa dipos di tempu, na entantu, horariu di audiensia ta kumesa ótu vez.

---

⁷ <http://www.mass.gov/anf/hearings-and-appeals/bureau-of-special-education-appeals-bsea/mediation/mediation-faqs.html>

⁸ <http://www.mass.gov/anf/docs/dala/bsea/mediation-brochure-2012.doc>

⁹ Frasi "N Devia sabeba" ta lembra nhos me nhos risponsabilidadadi sta apar di programas di nhos studanti.

¹⁰ Informason di audiensia di prusésu markadu podi ser atxadu na: <http://www.mass.gov/anf/hearings-and-appeals/bureau-of-special-education-appeals-bsea/due-process-hearings/>

¹¹ <http://www.mass.gov/anf/docs/dala/bsea/hearing.doc>

Si ka ten ninhum desafiu di kuantidade sufisienti di kexa, nton audiensia di prusésu ta kontinua. Si distritu skolar ka enviou un [avizu préviu](#) sobri problema ki Nhos teni kexa, nton dentu di 10 dia di nhos ter resebidu prusésu audiensia pedidu, distritu skolar débi envia Nhos un risposta skritu di kexa.

Nota: Si *distritu skolar* pidi audiensia di prusésu, *pai/mai débi respondi* dentu di 10 dia na kalendariu pa resébi pitison di audiensia, y spesifikamenti inderesa problema ki distritu skolar labanta.

Dipos di arkiva pitison di audiensia di prusésu markadu, distritu skolar ten 30 dia pa trabadja ku Nhos pa resolvi desentendimentu artis di audiensia di prusésu di prusésu kontisi.¹²

Distritu skolar é izijidu atxa un reunion di risoluson dentu di 15 dia na kalendariu di resébi prusésu di kexa vensidu.¹³ y skola ta ben ditirmina ku Nhos ki membru di Ikpa di IEP débi sisti reunion. Alguem di distritu skolar ki podi toma disizon si studanti di programa débi sisti reunion. Adivogadu di distritu skolar ka podi sisti a menos ki nhos ten un adivogadu ta sisti reunion.

Nhos débi partisipa na reunion di resoluson a menus ki Nhos y distritu skolar konkorda, pur skritu, a ka ten reunion nem si Nhos y distritu skolar desidi uza [prusésu di midiason](#). Si distritu skolar ka konsigui poi Nhos ta partisipa na reunion di resoluson, é podi pidi ki ofisial di audiensia disisti di kexa.

Si Nhos sta dispostu a enkontra, más distritu skolar néga ô dimora na marka reunion di risoluson pa más di 15 dia dipos di resébi avizu di pitison di Nhos pa audiensia, nton Nhos podi pidi ofisial di audiensia pa kontinua ku audiensia di prusésu. Si nhos reúni, más distritu skolar inda ka resolvi kexa di prusésu di nhos agradu dentu di 30 dia dipos ki nhos fazi kexa, nton audiensia di prusésu markadu podi kontinua.

Prosésu di resoluson ta termina ora ki un di kes akontesimentus pasa:

- Ora ki Nhos y distrito di skola konkorda, en skritu, pa termina ku periodu di risoluson;
- Na fim di 30 dia di periodu di risoluson;
- Na fim di midiason; ô
- Ora ki Nhos y un funsionariu di distritu skolar asina un dokumentu ta splika akordu ki nhos resolvi na disputa. Keli é un "konkordansia de akordu" y podi ser impostu pa Stadu ô tribunal federal. Nota ma si Nhos y distritu skolar entra na akordu en konsikuensia di un reunion di risoluson, kualker un Nhos ô distritu skolar valida akordu dentu di 3 dia util di tempu ki nhos tudu dôs sina akordu.

6.5 APREZENTA NHOS PROVA PA UN OFISIAL IMPARSIAL DI AUDIENSIA DURANTI PRUSÉSU DI AUDIENSIA

Ora ki Nhos fazi un kexa vensidu di prusésu, BSEA ta ben poi un data pa audiensia, skodji un ofisial di audiensia, y manda Nhos detalhi di informason sobri audiensia di prusésu y un lista gratis ô di presu baxu di adivogadus y prokuradoris ki Nhos podi kontakta pa djobi ajuda.

Duranti dikorrer des prusésu Nhos y kada distritu skolar ta ben aprezeni ividensia y fornési testemunho di testemunhas pa ofisial di audiensia independenti di BSEA. Na kualker audiensia di prusésu ki sta dikorri, inkluidu audiensia ki ta relasiona ku prusidimentus disiplinar, Nhos podi:

¹² Si nho(a) y skola di distritu konkorda na um midiason, nhos podi aseita kontinua midiason dipos di un periodu di 30 dia.

¹³ Nahun sekson di risoluson é obrigadu si skola di distritu dja pidi um audiensia di prusésu markadu.

- ser akompanhadu, akonselhadu y ser reprezentadu pa un adivogadu,
- teni prezenti studanti na audiensia,
- teni audiência abertu a públiku,
- teni prezenti ividensia sima dokumentus y relatórios,
- Pidi ô konsigui atraves di uma karta skritu pa tistimunha parsi na audiensia y rispondi perguntas,
- Odja ividensia ki sta ser odjadu na audiensia na pelu menus 5 (sinku) dias antes di julgamentu y pidi oficial ke pa dexa di for a kualker ivideiensia ki nhos ka odja; y
- Konsigui un rejistu skritu, ô si nhos opta, iletróniku di palavra pur palavra sobri resultadu di audiensia sobri faktu e disizon di grasa. Pa toma un rejistu skritu di audiensia, nhos ten ki fazi un pididu skritu.

Informason adisional sobri audiensia di prusésus ganhadu podi ser obtidu na BSEA na 617-626-7250 y tanbé na Web site di BSEA: <http://www.mass.gov/dala/bsea>

Audiências é konduzidu di akordu ku Atu di Prusidimentu Administrativu di Massachusetts pa Ato Administrativo ¹⁴ y di BSEA [Regras di Audiensia](#).¹⁵ Oficial di justisa débi pasa disizon final dentu di 45 dia di fim di periodu di resoluson diskrevedu di riba, a menos ki oficial di audiensia dau extenson di tempu na pitison di kualker parti. Oficial di justisa ta manda un kópia di disizon pa Nhos y pa distritu skolar. Tantu pais komu skola di distrito débi konforta ku disizon di oficial di audiensia.

Disizon di oficial di audiensia sobri si nhos studanti sta oferese un FAPE débi ser baziádu na diskuberta ki direitu di idukason spesial di studanti foi violadu ô un detirminason pa distritu skolar ka konsigui kumpri ses ótu obrigason pa ku nhos studanti na kes lei spesial di idukason y regulamentu. Si nhos kexa sobri un violason di prusidimentu di idukason spesial (sima falha na fazi un reunion di ikipa dretu, rejistu mal fetu, ô falha na segui horariu) un oficial di audiensia podi atxa ma studanti ka resébi FAPE so sí falha na segui kes prusidimentus:

- Interfiri ku kes direitu di nhos studanti pa un FAPE;;
- Interfiri txeu na nhos kapasidadi sta envolvidu na disizon sobri idukason di studanti; ô
- Limita nhos studanti di un benefisiu di idukason.

Disizon di oficial di audiensia é disizon final di agénsia y é ka podi ser rikonsideradu pa BSEA nem mudadu pa ESE. Disizon di audiensia é públiku¹⁶ y sta dispunível na Web site di BSEA na <http://www.doe.mass.edu/bsea/decisions.html>.

6.6 RIKURSU PA DISIZON DI AUDIENSIA NA UN TRIBUNAL DI STADU Ô FEDERAL

Se kualker un ô pai/mai ô distritu d skola diskorda ku disizon di oficial di audiensia, ês podi prokura revision des disizon na un tribunal di stadual ô federal. Kalkuer di kes tipu di pididu li débi ser fetu dentu di 90 dias di disizon.

6.7 KUSTU DI ADIVOGADU

34 CFR §300.517

Kada un é risponsavel pa paga kustu di se propi adivogadu a menus ki tribunal desidi kontrariu. Si nhos tiver risultadu favorável nun desison skritu di audiensia ô disizon di tribunal¹⁷, tribunal

¹⁴ M.G.L. c.30A

¹⁵ <http://www.mass.gov/anf/docs/dala/bsea/hearing-rules.doc>

¹⁶ Disizon di audiensia ta ser publikadu dipos di ser mudansas kualker informason ki ta impidi studanti di ser identifikadu.

podí desidi ma distritu skolar débi paga nhos kustu di adivogadu dentu di limiti. Más toma nota ki nhos ka ta toma kel pagamentu si tempu ki nhos pasa na nogosia kel kazu li dipos di distritu ter oferta di akordu si:

- distritu fazi un oferta skritu di akordu ku 10 ô más dia antis da audiensia,
- nhos ka aseita oferta dentu di 10 dias, y
- resultadu di audiensia ka for midjor ki oferta di akordu.

Si distritu skolar konsigui un disizon favorável, un tribunal podi manda nhos adivogadu pa paga kustu judisial i distritu skolar si tribunal atxa ma nhos adivogadu fazi un kexa ô kontinua ta kontesta dipos di sabi ma kexa ka tinha ninhun bází faktual, ka foi razuável, fútil, ô foi fetu pa mau finalidadi. Un Tribunal podi tanbé manda nhos ô nhos adivogadu pa paga kustu judisial si nhos pididu di audiensia di prusésu ô kauza di ason subsekuenti foi aprezentadu pa un finalidadi inprópriu, sima pa importuna, kauza demora desnesisáriu ô pa aumenta kustu judisial sen nesisidadi.

7. KAL KI É NHOS RESPONSABILIDADI SI NHOS POI NHOS STUDANTI NUN SKOLA PRIVADU Y NHOS TA AKREDITA MA NHOS DISTRITU SKOLAR DÉBI RIEMBOLSA NHOS KUSTU DI MATRÍKULA? 34 CFR §300.148

Tem sertus okazion ki un pai/mai ta akredita ma skola públiku ka sa ta fornési un FAPE pa studanti y pai/mai ta desidi na poi studanti na un skola privadu. Un pai/mai podi matríkula se studanti na skola privadu na se kusta a kualker mumentu. Si, nu entantu, pai/mai ta akredita ma skola públiku débi ser risponsavel pa kustusdi idukason di studanti na skola privadu, pai/mai débi splika distritu skolar pamodi kes é kontra IEP y prugrama di studanti, kes rijeita IEP, informa distritu skolar di intenson di tra studanti y matríkula-l na un skola privadu, y pidi un audiensia na BSEA. Un pai/mai débi informa distritu skolar antis di tra studanti di skola públiku tantu oralmenti, na últimu reunion ku ikipa antis di rimuson, ô pur skritu pelu menus 10 dia util antis di retira studanti di skola.

Distritu skolar é ka obrigadu a paga frekuénsia di un studanti na un skola privadu si distritu skolar dispunibiliza un FAPE pa studanti. Dizentendimentu entre pais y distritu skolar sobre si prugrama di studanti ta fornési un FAPE y pididu pa reembolsu finanseru pa kustu di un prugrama privadu podi ser resolvidu pa prusidimentu identifikadu di prusésu diskutidu antis na es dokumentu li. Oficial di justisa ta ben determina si distritu skolar dispunibiliza un FAPE pa nhos studanti. Si oficial di audiensia atxa ma distritu skolar ka fornési nhos studanti un FAPE, y ki nhos segui tudu pasu ki nu fla di riba, y ma kolokason na skola privadu foi dretu, oficial di audiensia, dipos di konsidera tudu kes sirkunstansia li a volta di rimuson di studanti, podi obriga distritu skolar a reembolsa pa tudu kustu di kolokason na skola privadu.

8. KUZE KI TEN KI SER FETU PA PLANIFIKA TRANZISON DI STUDANTI DI LISEU? 34 CFR §300.43

Planifika pa tranzison di nhos studanti pa oportunitadis di skola i dipôs di skola ta ba fasilita kapasidadi di studanti na partisipa ku susésu na ótus atividadis sima edukasom superior, trabadju, y vida kumunitáriu y di adultu. Planifika pa tranzison débi ser basiadu na kes pontus forti, preferénsias, interési y ótus nesisidadi di nos studanti y débi kumesa oras ki nhos studanti ten 14 anu, y débi ser diskutido tudu anu na reunion di Ikipa. Distritu skolar débi diskuti nesisidadi di tranzison di studanti¹⁸ ku nhos y nhos studanti y débi konsidera meta pa studanti dipós di el é kompleta skola y forma ku diploma normal di liseu ô alkansa idade di 22 anu. Distritu skolar débi

---

¹⁷ Oficial di justisa di BSEA podi ka aseita kustus di adivogadu.

¹⁸ Studanti débi ser konvidadu a partisipa na reunion di Ikipa pa diskuti objetivu si idikason superior y tranzison.

uza [Formuláriu pa planifikason di tranzison](#)¹⁹ pa registra resultadu di kel diskuson anual. Kel IEP di studanti débi inklui meta di tranzison pós-sekundáriu ki podi mididu, objetivus y servisu ku bázi na un avaliason apropiadu di se defisiénsia y nesisidadi di tranzison.

Formatura ku diploma normal di ensinu liseu é un mudansa di kolokason y ta kaba ku kualifikason di studanti pa edukason spesial. Distritu skolar débi informa nhos si y kuandu ki distritu ta spera ma studanti ta forma ku diploma norma di skola liseu. Kel diskuson li débi kontisi durante reunion di Ikpa pelu menus 1 anu antis di formatura di studanti.

---

9. MODI KI SKOLA PODI DISIPLINA UN STUDANTI KU DIFISIÉNSIA? 34 CFR 300. 530

Skola públuku débi ten prusidimentu y normas stabilisidu pa garanti un ambienti seguru di aprendizajen pa studanti. Skolas débi, y liseus é obrigadu, a públuka ses regra di konduta di manera ki studanti sabi modi ki es débi komporta. Si un studanti komporta mal y desobidesi kódigu di konduta di skola, skola podi disiplina studanti. Disiplina débi ser justu y aplikadu igual pa tudu algen.

Em jeral, kualker studanti podi ser suspensu ô podi ser spulsadu di skola pa mutivu disiplinár durante un kurtu intervalu di tempu, ki é ka más ki 10 dia. Antis di kualker spulson ô suspenson, studanti débi fladu di kuzé ki é sta ser akuzadu di fazi y é débi dadu un posibilidadi di konta se verson di storia. Durante un suspenson disiplinár kurtu, skola é ka obrigadu a fornési instruson a studanti ku difisiénsia a menus ki é da tanbé pa studanti sen difisiénsia. Un vez ma studanti ku difisiénsia dja tradu di skola pa más di 10 dia akumuladu durante anu letivu, studanti débi resébi servisu idukasional ki ta permiti-l kontinua a partisipa na kurikulu jeral di idukason y evolui na direson di meta fora di se IEP. Funsionarius di skola débi konsulta ku pelo menus un profesor di studanti pa determina kal servisu ki é nesisáriu. Kes servisu débi kumesa na 11° dia di skola di aplikason di suspenson disiplinár di studanti durante anu letivu y kontinua durante suspenson disiplinár.

Skola débi segui regras disciplinares spesial pa studanti ku difisiénsia ki foi konsideradu kualifikadu pa ensinu spesial.²⁰ Un gráfiku ki ta mostra funsionamentu di kes regra disiplinár podi atxadu na web site di ESE.²¹ Kes regra disiplinár spesial li ta aplika sin ki studanti é tradu di se kolokason²² atual di idukason pa más ki 10 dia seguidu, ô si studanti tradu pa rason disiplinár pa más ki di 10 dia na total na kualker anu skolar y ten un tendensia di spulson komportamentu di kes tipu. Skola débi notifika nhos logu ki disizon for tomadu di tra nhos studanti di se kolokason di idukason pa más di 10 dia y da un kópia di kel Avizu li.

Ikpa di IEP di studanti débi reúni dentu di 10 dia di disizon di skola di aplika disiplina. Nes reunion, txomadu di "*detirminason di manifestason*", nhos y kes ótus membru di Ikpa di IEP ta ben determina kuzé ki kauza es mau komportamentu ô si ten un relasionamentu diretu ku difisiénsia di studanti, ô foi resultadu diretu di frakasu di skola pa fornési servisu nesisáriu pa studanti di IEP. Na fazi determinason di manifestason, nhos y kes ótu membrus di Ikpa di IEP débi konsidera kel informason relevanti di arkivu di nhos studanti, inkluidu IEP di nhos studanti,

---

¹⁹ <http://www.doe.mass.edu/sped/28MR/28m9.doc>

²⁰ Regras di ikpa di idukason spesial tanbé ta aplika pa alguns studentis ki inda ka for konsideradu kualifikadu pa idukason spesial. Si, kel konduta antis en kestom, pais podi poi ses priokupason ki studanti ten algun difisiénsia en skritu pa supervisoris ô pesoas di administrason ô pa profesor di studanti; se profesor y ótus funsionáriu mostra priokupason sobri padron di komportamentu diretu pa direktor di idukason spesia ô pa pesoa ki ta supervisona, ô si studanti dja for referidu pa un avaliason ki inda ka for kompletadu kes regras li ta aplika. Regras di idukason spesial di disiplinár *ka ta* aplika si pais rekusa da autorizason pa avaliason ô si studanti dja foi konsideradu antis *diskualifikadu* pa idukason spesial.

²¹ http://www.doe.mass.edu/sped/IDEA2004/spr_meetings/disc_chart.doc

²² Kolokason é ditirminadu pa Ikpa di IEP y ku lokalidadi undi servisus di IEP ta ser oferisidu .

nhos observason y di profesor sobri komportamentu di nhos studanti, y kualker informason rilevanti ki nhos ten a fornési.

Si ikipa ditirmina ma komportamentu di studanti *ka foi* kauzadu pa ô ka sta direktamenti relasionadu ku difisiénsia di studanti ô inda frakasu na implimenta IEP apropiadamenti, nton un studanti ku un defisiénsia débi ser disiplinadu di mesmu manera y pa mesmu períudu sima ótus sudanti é disiplinadu pa mesmu ofensa. Más, Ikipa di IEP débi ditirmina kel ambienti idukasional alternativu pruvizóriu (IAES - interim alternative educational setting) unid ki studanti ta ba podu y servisu idukasional ki ta ba dadu. UN IAES é un lugar diferenti di kel ki studanti sta atualamenti ki ta posibilita studanti kontinua ta resébi servisu di idukason di akordu ku se IEP. Funsionáriu di skola podi konsidera kes sirkunstansias úniku di studanti na ditirmina si un mudansa na kolokason é apropiadu pa un studanti ku defisiénsia.

Si Ikipa ditirmina ki komportamentu di studanti *foi* kauzadu pa ô sta direktamenti relasionadu ku difisiénsia di studanti ô inda frakasu na implimenta IEP di forma apropiadu, nton studanti débi ser devolidu pa último kolokason aprovalu pa IEP ao menus ki nhos y Ikipa di IEP disidi na un kolokason diferenti. Studanti tanbé débi dadu un avaliason funksional di komportamentu. Un avaliason funksional di komportamentu ô FBA é un avaliason global di komportamentu ki ta fornési Ikipa di IEP informason sobri komportamentu di studanti y identifika servisu pa intervencion di komportamentu y modifikason di programa ki é disenhadu pa mostra violason di komportamentu pa ki é ka repiti más. Si studanti dja tevi un avaliason funksional di komportamentu y el teni un planu di intervencion di komportamentu, nton Ikipa di IEP débi ditirmina si kualker mudansa débi ser fetu na planu di intervencion di komportamentu. Si komportamentu foi kausadu pa frakasu di adikuadamenti implementa IEP, skola débi toma midida imidiata pa kompu es problema.

Toma nota ma si nhos studanti tinha ô uza un arma ô droga, ô el kauza ferimentus gravi na ótu pesoa dentu di resintu di skole ô na algun iventu di skola, nhos studanti podi ser postu pa diretor di skola na un IAES pa ti 45 dias di skola sikre kel komportamentu li foi kauzadu pa manifestason di difisiénsia di studanti. Ikipa di IEP ta determina IAES y servisu di idukason apropiadu ki ta ser dadu pa studanti enkuantu é sta na IAES.

9.1 RIKURSU A DISIZON DISIPLINAR

Si un pai/mai diskorda ku kualker disizon sobri kolokason di se studanti relasionadu ku kualker asuntu disiplinari ô ta diskorda ku ditirminason di manifestason, ô si distritu skolar ta akredita ma manti kel mesmu kolokason di studanti podi resulta na studanti prejudika se kabesa ô ótus, tantu pais komu distritu skolar podi rikori di kel disizon y [pidi un audiensia](#) ku BSEA, sima nhos odja skrebebu artis na kel dokumentu .

BSEA ta ben marka un audiensia sobri kolokason disiplinari ô ditirminadu di manifestason na un data más sedu pusível.²³ Duranti rikursu di kolokason disiplinari ô ditirminadu manifestason, studanti débi kontinua na IAES ti ki ofisial di audiensia toma un disizon ô ti ki kel períudu di tempu disiplinari dja termina, a menus ki pais y distritu skolar konkorda na un kolokason diferenti.

10. UNDI KI LEIS, REGULAMENTUS Y ÓTUS INFORMASON PODI SER ATXADU?

10.1 LEIS Y REGULAMENTUS

---

²³Djobi Regras Pa Apresa Audiensia di BSEA. <http://www.mass.gov/anf/docs/dala/bsea/hearing-rules.doc> p.6.

Nhos podi atxa un testu kompletu di lei di Idukason Spesial n Lei Jeral di Massachusetts kapitulu 71B. Lei stadual é pupularmenti konxedu pa “Chapter 766” (kapítulu 766). Regulamentu di ensinu spesial stadual ta ser atxadu na Kódigu di Regulamentus di Massachusetts (CMR) na 603 CMR 28.00. Leis y regulamentus y ótus informason útil ta sta na Web site di ESE.²⁴

Lei di idukason federal spesial é Individuals with Disabilities Education Act, tanbé konxedu pa “IDEA”. Statutu federal ta sta lokalizadu na United States Code na 20 U.S.C. § 1400. Kes regulamentos di implementason di “IDEA” podi ser atxadu na Code of Federal Regulations (CFR) na kapitulu 34, sekson 300. Un kópia di statutu y regulamentos federal y splikason di informason podi atxadu na Web site di Departamentu di Idukason di Stadius Unidu na <http://idea.ed.gov/>.

10.2 GUIA Y FORMULARIUS DI PRUGRAMA DI IDUKASON INDIVIDUALIZADU

Un manera jeral di odja modi ki prusésu di ensinu spesial ta funsiona (tradu di guia di IEP y preparadu pa USDOE) podi ser atxadu na <http://www.doe.mass.edu/sped/iep>.

Pa splikason di ESE y modi ki IEP é dezenvolidu, konsulta Guia di Prusésu di IEP y normas di formularius di IEP ki ta sta dispunível na Web site di ESE: <http://www.doe.mass.edu/sped/iep>

10.3 TABELA DI ABREVIASON

Monti termus uzadu na frasis di ensinu spesial sta abreviadu pa akronimus kompostu pa priméru letra di palavras. Pa nhos konviniensia akrónimus y termus uzadu na kel dokumentu li é kes li:

BSEA:	(Sekretaria di Rikursu pa Idukason Spesial) Bureau of Spesial Edukation Appeals
CFR:	(Rigulamentus di Federal) Kódigu Code of Federal Regulations
CMR:	(Rigulamentu di Kódigu di Massachusetts) Code of Massachusetts Regulations
ESE:	(Departamentu di Idukason Sekundariu y Elimentar di Massachusetts) Massachusetts Department of Elementary and Secondary Education
FAPE:	(Idukason Públiku apropiadu gratuitu) Free Appropriate Public Education
FBA:	(Acesu a Komportamentu funcional) Functional Behavioral Asesment
IAES:	(Interim Alternative Educational Setting)
IDEA:	(Ason di Idukason pa Individuos ku difisénsia) Individuals with Disabilities Education Act
IEE:	(Avaliasion di Idukason Indipendenti) Independent Educational Evaluation
IEP:	(Prugrama di Idukason individualizadu) Individualized Education Program
PQA:	(Prugrama di Garantia di Kualidades di Servisus) Program Quality Assurance Services

10.4 TABELA DI PAGINAS DI INTERNET (WEBSITES)

ESE ta públiku un munti informason pa pais y distritu skolar na ses pájina di internet (websites). Kes Paginas di internet ta inklu leis pertinentis, agensias, apolises y ótus dokumentus util kit a splika prusésu di ensinu spesial

---

²⁴ <http://www.doe.mass.edu/sped/laws.html>

Disordem Espectro di Autismo:

http://www.doe.más.edu/sped/advisories/07_1ta.htm

Sekretaria di Rikursu pa Idukasn Special

<http://www.doe.más.edu/bsea/decisions.html>

<http://www.más.gov/anf/docs/dala/bsea/hearing-rules.doc>

<http://www.más.gov/anf/docs/dala/bsea/hearing.doc>

<http://www.más.gov/anf/hearings-and-appeals/bureau-of-spesial-education-appeals-bsea/mediation/>

<http://www.más.gov/anf/docs/dala/bsea/mediation-brochure-2012.doc>

<http://www.más.gov/anf/hearings-and-appeals/bureau-of-spesial-education-appeals-bsea/mediation/mediation-faqs.html>

<http://www.más.gov/anf/docs/dala/bsea/>

Autorizason pa ten asésu a MassHealth (Medicaid):

http://www.doe.más.edu/sped/advisories/13_1.html

<http://www.doe.más.edu/sped/28mr/28m13.pdf> (Formulariu di madatu 28M/13)

DissiplinA:

http://www.doe.más.edu/sped/IDEA2004/spr_meetings/disc_chart.doc

Ason di Idukason pa Pesoas ku Difisiensias::

<http://idea.ed.gov/>

Prusésu Básiku di Idukason Spesial sob IDEA:

<http://www.doe.más.edu/sped/iep/proces.doc>

Programa di Idukason Individualizadu:

<http://www.doe.más.edu/sped/iep>

Guia di Programa pa Idukason Individualizadu.

<http://www.doe.más.edu/sped/iep/proguide.pdf>

Evaluason Independenti di Idukason:

<http://www.doe.más.edu/sped/advisories/?section=admin>

Observason di Programas di Idukason di Pais y ses designadus pa motives di Evaluason:

http://www.doe.más.edu/sped/advisories/09_2.html

Avizu pa Pais sobre Prusidimentu:

<http://www.doe.más.edu/sped/prb>

PQA Sistemas di Resoluson di Problemas komparado ku Prusésu di Reklamason dja fetu BSEA:

<http://www.doe.más.edu/sped/complaintxart.doc>

Kualidades di Programa pa Segura Sistema di Resoluson di Problemas na Servisu:

<http://www.doe.más.edu/pqa/prs>

Leis y Regulamentus pa Idukason Spesial:

<http://www.doe.más.edu/sped/laws.html>

Idukason Spesial pa Pais Separado:

<http://www.doe.más.edu/sped/2002/news/1104memo.html>

Formulariu di Planeamentu di Mudansa pa Idukason Spesial:

<http://www.doe.más.edu/sped/28MR/28m9.doc>

Regulamentus di Registus di Studenti:

<http://www.doe.más.edu/lawsregs/603cmr23.html>

Registus di Studenti Perguntas y respostas

<http://www.doe.más.edu/lawsregs/advisory/cmr23qanda.html?section>

Planeamentu di Mudansa:

<http://www.doe.más.edu/sped/cspd/mod4.html#>